

Omlægning af kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland

af Jørgen Jørgensen

Indledning.

En særlig kommission for videnskabelige undersøgelser i Grønland blev nedsat så tidligt som 1878. Kommissionen havde fra sin start til hovedopgave at udsende geologiske og geografiske ekspeditioner til Grønland samt publicere forskningsresultater, hvilket sidste er sket i den stadig eksisterende skriftserie „Meddelelser om Grønland“.

Kommissionen er i tidens løb blevet omstruktureret flere gange, og den påtog sig nye opgaver, hvoraf de vigtigste var at fungere som koordinerende organ for dansk og udenlandsk forskning og som sagkyndigt organ for Ministeriet for Grønland, der dels er overordnet administrator af dele af den videnskabelig aktivitet, dels finansierer en række forskningsprojekter.

I de senere år måtte det imidlertid erkendes, at tiden var løbet fra kommissionen i den form den havde. Dette hang ikke mindst sammen med, at kommissionen ikke talte repræsentanter for de i 1972 nedsatte statslige forskningsråd. Forskningsrådene er rådgivende organer for offentlige myndigheder og insti-

tutioner om offentlig støtte til forskning, og allerede af den grund burde rådene være repræsenteret i kommissionen. Hertil kommer, at der af rådsmidlerne finansieres en lang række forskningsprojekter i Grønland – projekter, der ikke kanaliseredes gennem kommissionen.

Herudover føltes et voksende behov for en præcisering af de opgaver, kommissionen havde i kraft af, at den var rådgivende organ for ministeriet, idet visse former for forskningsudøvelse kræver tilslutning fra ministeriet, der kan fastsætte begrænsninger i aktiviteterne med hjemmel i bekendtgørelse af 22. februar 1967 om rejser til og i Grønland. Med den stadig voksende forskningsaktivitet i Grønland var der grund til nøjere at overveje, om der var behov for at udvide ministeriets beføjelser til at kontrollere og fastsætte aktivitetsudøvende begrænsninger og betingelser for forskningen.

Endvidere var der behov for at få undersøgt, om ministeriets praksis i forbindelse med fordeling af midler til forskning var hensigtsmæssig, herunder

hvilke aktiviteter der bør finansieres af ministeriet, hvilke af forskningsrådene.

På denne baggrund nedsatte Ministeriet for Grønland i december 1974 et udvalg, der fik professor dr. jur. Isi Foighel til formand.

Udvalget havde til opgave at behandle de nævnte problemer samt fremkomme med forslag til en reorganisering af kommissionen. Udvalget afgav betænkning i juni 1975. Betænkningens principper er senere tiltrådt af ministeriet, og i disse måneder arbejdes der på at føre betænkningens forslag ud i livet.

I det følgende gives en oversigt over de i betænkningen stillede forslag.

Kommissionens opgaver.

Betænkningen foreslår, at kommissionen skal have fire hovedopgaver.

1. Kommissionen skal deltage i prioriteringen af de midler, der stilles til rådighed for forskningen i Grønland, således at disse anvendes bedst muligt. Endvidere skal kommissionen i det omfang det skønnes nødvendigt fremkomme med initiativer til igangsættelse af særligt påtrængende forskningsprojekter.

Det er forudsat, at kommissionen skal drøfte alle forskningsprojekter, der finansieres af ministeriet og/eller de statslige forskningsråd, idet midlerne derfra er „frie“ i den forstand, at de ikke på forhånd er bundet til bestemte forskningsopgaver, som f. eks. de forskellige videnskabelige institutters bevillinger.

De „frie“ forskningsmidler kan indgå i en samlet prioritering af forskningsopgaverne i overensstemmelse

med de videnskabelige og samfundsmæssige behov.

2. Kommissionen skal koordinere forskningsindsatsen i Grønland.

En effektiv koordinering forudsætter for det første, at der opstilles tidsplaner for gennemførelse af aktiviteten under hensyn til de samlede økonomiske muligheder. Sådanne tidsplaner vil være et naturligt resultat af den overordnede prioritering i kommissionen.

For det andet skal kommissionen søge at formidle aktivt samarbejde mellem de forskellige sektorer indenfor grønlandsforskningen. Kommissionen skal derfor kende de forskningsprojekter, som er og vil blive gennemført, hvorved bl. a. de praktiske muligheder for samarbejde kan undersøges og i givet fald realiseres. For det tredje bliver det kommissionens opgave at informere alle interesserede om forskningsplaner og -resultater m. v. Det forudsættes at ske gennem offentliggørelse af foreløbige rapporter, udgivelse af videnskabelige resultater, omtale af videnskabelig litteratur o. s. v. Skal koordinationen være effektiv, kræver det en hurtig kommunikation af forskningsplaner, foreløbige resultater m. v., og det bliver derfor kommissionens opgave at udgive et videnskabeligt informationsskrift, hvori såvel disse oplysninger som andre, der må skønnes relevante, kan optages og udsendes til en bred kreds af interesserede. Informationsskriftet vil formentlig udkomme 3–4 gange årligt.

Endelig for det fjerde vil det fortsat være kommissionens opgave at udgive skriftserien „Meddelelser om Grønland“ eventuelt i revideret form.

3. Kommissionen skal være rådgivende for ministeriet og forskningsrådene. Rådgivningsfunktionen består dels i kommissionens indstilling om økonomisk støtte til forskningen, dels i at indkomne ansøgninger fra danske og udenlandske forskere om tilladelse til at gennemføre forskning skal forelægges kommissionen.

Da der i betænkningen stilles forslag om, at samtlige videnskabelige forskningsprojekter skal anmeldes til ministeriet – d. v. s. der stilles forslag til en ændring af bekendtgørelse om rejser til og i Grønland – medfører det, at kommissionen får indsigt i al forskningsaktivitet, så snart ministeriet har gennemført denne ændring. Kommissionen vil ligeledes kunne vurdere, hvilke indskrænkninger i konkrete projekters handlefrihed, der skal realiseres.

4. Med baggrund i den stigende interesse i Grønland for at modtage oplysning om hvilken forskning, der gennemføres, stilles der forslag om, at kommissionen får til opgave at formidle en sådan information. Det vil eventuelt kunne ske ved at udsende det førnævnte informations-skrift i grønlandsk oversættelse.

Kommissionens sammensætning.

Til løsning af disse opgaver foreslås nedsat en kommission på i alt 11 medlemmer.

Formanden og et medlem udpeges af ministeren for Grønland, et medlem udpeges af Grønlands Landsråd, 6 medlemmer udpeges af ministeren for Grønland efter indstilling fra hver af de seks forskningsråd. Endvidere foreslås direktøren for Grønlands geologiske Undersøgelse og lederen af Grønlands Fiskeriundersøgelser at skulle være medlemmer. Landsrådet har som sin repræsentant udpeget landsrådsmedlem Konrad Steenholdt.

En kommission af denne størrelse og med den sammensætning kan næppe dække alle videnskabelige specialområder, da det vil kræve, at repræsentanterne for de enkelte hoveddiscipliner skal dække alle fagets aspekter. Da det imidlertid er vigtigt for bedømmelsen af indkomne ansøgninger at kunne indhente oplysninger i princippet dækkende alle specialer foreslås nedsat såkaldte „grønlandsudvalg“, i lighed med et under det naturvidenskabelige forskningsråd nedsatte „Udvalg vedrørende biologisk forskning i Grønland“, og et under ministeriet nedsat „Samfundsforskningsudvalg“.

Der lægges op til, at såvel kommissionen som „grønlandsudvalgene“ foruden en faglig ekspertice så vidt muligt skal have „grønlandserfaring“. Hvor mange „grønlandsudvalg“, der i givet fald skal nedsættes i tilknytning til kommissionen, er der endnu ikke taget stilling til. Det vil naturligvis bero på konkrete vurderinger af behovet herfor.

Kommissionens sekretariat.

Der foreslås nedsat et særligt sekretariat for kommissionen, idet løsning af

de betydelige opgaver, kommissionen forudsættes at gennemføre, ikke kan ske uden en særskilt administration. Administrationen har hidtil ligget i Ministeriet for Grønland, men etablering af sekretariatet vil medføre, at ministeriet kan frigøres herfor i meget betydeligt omfang.

Sekretariatet, der fortsat vil være underlagt ministeriet, foreslås indtil videre at skulle bestå af 3 personer. Det vil få følgende hovedopgaver:

1. forelægge sager vedrørende økonomisk støtte eller andre videnskabelige spørgsmål for nødvendig videnskabelig og/eller anden ekspertise før forelæggelse i kommissionen,
2. fungere som serviceorgan for forskningsrådene og ministeriet, også i spørgsmål der ikke kræver forelæggelse for kommissionen,
3. forestå det praktiske arbejde ved udgivelse af „Meddelelser om Grønland“,
4. fremskaffe og registrere oplysninger om videnskabeligt arbejde med henblik på udgivelse af videnskabeligt informationsskrift samt varetage udgivelsesarbejdet hermed,
5. fungere som informationskontor overfor offentligheden samt besvare eventuelle henvendelser,

6. varetage det praktiske arbejde med koordinering og samarbejde mellem forskellige videnskabelige ekspeditioner samt varetage kontakten til andre myndigheder – herunder forsvaret – der kan yde støtte til forskningen,
7. stå til rådighed for videnskabelige projekter med oplysninger om de praktiske muligheder for gennemførelse af de ønskede aktiviteter,
8. formidle information til den grønlandske befolkning.

Sekretariatets placering.

Udvalget har stillet forslag om, at ministeriet undersøger mulighederne for, at sekretariatet rent fysisk placeres på Ark-tisk Institut, idet der er talrige lighedspunkter mellem de opgaver, sekretariatet forudsættes at skulle løse, og de opgaver instituttet i henhold til sine statutter skal løse.

Placeres sekretariatet på instituttet, medfører det, at dette får en særdeles central placering i relation til forskningen i Grønland, fordi alle forskningsplaner vil passere det. Instituttet vil samtidig udgøre en smuk og stemningsfuld ramme om kommissionens arbejde.

I øjeblikket undersøges de konkrete muligheder for et samarbejde mellem sekretariatet og instituttet.